

LLIBRE D'ESTIL

COMUNICACIONS DELS PORTS SA

INDEX

- 0- Introducció: Còdi etic**
- 1- Característiques del llenguatge radiofònic.**
- 2- Els Espais informatius.**
- 3- Gèneres informatius radiofònics.**
- 4- La retransmissió d'esdeveniments informatius.**
- 5- Gèneres d'opinió.**
- 6- La participació dels oïdors en els espais informatius.**
- 7- El llenguatge en els textos informatius.**
- 8- El llenguatge.**
- 9- Glossari, Protocol i Tractament polític.**
- 10- Qüestions de sensibilitat social**

0- Introducció: Codi Etic

El nostre objectiu és crear valor de forma sostenible en l'exercici de les nostres activitats per a la societat, els ciutadans, els nostres clients, els nostres treballadors, els accionistes de la societat i els altres grups d'interés, prestant un servici de qualitat, per mitjà d'actuacions respectuoses amb el medi ambient, afavoridores d'una societat més justa, pacífica, integradora i igualitària, sense importar sexe, ètnia, religió, opinió o qualsevol altra condició, duent a terme actuacions que contribuïsqen a l'eliminació de barreres de col·lectius amb discapacitats, a la igualtat d'oportunitats entre dones i hòmens i a la defensa dels drets de tots els col·lectius, en especial aquells més sensibles a la marginació, i generant ocupació i riquesa en el seu entorn i considerant als seus treballadors un actiu estratègic, fomentant el seu desenrotllament, formació i mesures de conciliació, i afavorint un bon entorn de treball i la igualtat d'oportunitats efectiva, com així es reflecteix en els estatuts de Comunicacions dels Ports, SA en el seu objecte social.

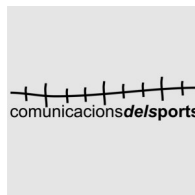
Comunicacions dels Ports, SA, considera des de la seua fundació un repte treballar a favor de la igualtat d'homes i dones, garantir el principi d'igualtat d'oportunitats entre homes i dones, la implantació de la igualtat de gènere i el desenvolupament d'actuacions dirigides a la igualtat efectiva entre homes i dones.

També explica entre els seus objectius, en cas que es procedesca a la subcontractació, afavorir que es faça amb entitats socials o sense ànim de lucre.

També persegueix com a criteri d'actuació, facilitar la integració social i laboral de les persones amb discapacitat i d'altres col·lectius de població especialment desfavorits"

La nostra ràdio té com a vocació des del seu naixement ser una emissora amb un discurs integrador, just, pacífic i igualitari. I al mateix temps, potenciar i donar a conèixer, la història, el patrimoni tant material com immaterial, la cultura i les arrels de la Comunitat Valenciana difonent-les.

Defenem una programació diversa i plural, amb espai per a les nostres tradicions, llengua, música i actualitat, i també programes que denuncien qualsevol tipus de discriminació, que faça visibles a aquells que per raons injustes són oblidats.

Però no sols la programació és important. No podem construir una comunicació diferent si errem en l'ús de ferramentes bàsiques com el llenguatge. El que ens diferencia no és només el què diem, sinó el com ho diem. Este llibre d'estil és una guia composta per normes ètiques i una estratègia dirigida a realitzar un periodisme radiofònic de manera coherent, honesta i eficaç, i ha de constituir-se en referència per a tots aquells que d'una manera o una altra participen en el projecte de la nostra emissora.

1- Característiques del llenguatge radiofònic.

Les peculiaritats del mitjà radiofònic condicionen l'expressió parlada. El periodista radiofònic ha de ser conscient de la fugacitat del missatge; l'oïdor no pot tornar a escoltar el que s'està explicant, no pot comprovar si ha entès bé la informació. La seua única opció és escoltar el text al moment, en l'ordre, i amb el ritme que estableix el locutor. Per tant, escriure per a la ràdio implica saber utilitzar adequadament el principal instrument del periodista, la paraula. Per a això, es tindran en compte les característiques bàsiques del llenguatge parlat i les seues exigències:

- **Claredat:** es tracta de fer assequible l'expressió perquè existeix el risc d'interrompre l'assimilació mental dels missatges si s'adopten codis que requereixen esforços reflexius i per tant, temps de descodificació (comprensió)
- El concret, en forma activa i present. En ràdio són necessàries les formes que més "vitalitzen" les imatges i els relats. En casos d'equivalència semàntica, millor les formes simples que les compostes, el present que el passat, la frase activa que la passiva.
- **Brevetat.** Les exigències del temps, la necessitat de facilitar l'assimilació i la fugacitat del missatge obliguen a la ràdio a construir mitjançant períodes i frases breus que assegurin la comprensió.

El periodista radiofònic està obligat a dominar l'ortografia, la morfologia, la sintaxi i un vocabulari ric. Ha de saber escriure i narrar però a més ha d'adaptar la seua escriptura i narració al ritme, cadència i entonació requerits a cada moment. A aquestes característiques ha d'unir-se el matís de l'expressió personal. A través del micròfon, la qual cosa es perd des del punt de vista plàstic es guanya en els matisos d'expressió exclusius del so i en la possibilitat de testimoniatges personalitzats a través de la veu; és el que es pot denominar to comunicatiu, necessari tant en informatius com en programes. La veu, la música, els efectes i el silenci són els elements sonors que determinen la capacitat expressiva. L'harmonia de tots ells entorn d'un contingut interessant serà la que permeta sostenir el relat radiofònic. Així, captar l'atenció i l'interés del públic i fer-ho amb la gramàtica adequada al mitjà i al missatge serà la principal exigència del periodista radiofònic.

2- Els Espais informatius

2.1 El butlletí de notícies

La programació informativa s'articula al voltant de dos formats: els butlletins horaris i els diaris informatius.

El butlletí horari és l'eix de la continuïtat informativa; per això té una gran rellevància en la identificació de la cadena. Les prioritats informatives, la immediatesa de les notícies, el rigor, la pluralitat i l'estil comunicatiu aporten les línies clau d'aquesta identitat. El butlletí, de manera genèrica, respon a la finalitat de recopilar les notícies més importants, oferir notícies d'última hora i avançar els aspectes noticiosos que són objecte de l'interés informatiu. D'una manera més àmplia, el butlletí adona d'aquells fets més significatius ocorreguts des de l'anterior servei informatiu, amplia les dades de les notícies flaix -en el cas que n'hi hagi hagut-, rescata algunes referències sobre les notícies més importants difoses en el recent servei principal i, finalment, recorda aquells esdeveniments que estan ocorrent al moment de l'emissió i els que previsiblement es produiran en el temps que intervé fins al següent programa informatiu.

Encara que no hagen de tenir l'aspiració de cobrir ni en temps ni en profunditat la càrrega d'informació dels diaris parlats, les notícies més importants han de tenir cabuda en tots els butlletins. Cada butlletí ha de contemplar-se com a baula d'una cadena informativa que mostra l'aposta informativa de l'emissora, la que li dona personalitat enfront de la resta de cadenes de ràdio i fins i tot d'altres mitjans audiovisuals o interactius. Aquesta qualitat obligarà a actualitzar totes les informacions que s'emeten en un butlletí. Actualitzar els continguts suposa aportar elements que no només ressalten la importància de la notícia sinó la seua immediatesa o la seua projecció de futur.

El butlletí de notícies pot presentar diversos formats; dependrà de factors com el nombre de veus, la capacitat de desplegament de mitjans, el grau de complexitat tècnica i l'estil de redacció. Alguns butlletins ofereixen únicament una selecció de notícies que es llegeixen des de l'estudi central. Uns altres, a més d'això, fan ús de connexions de durada normalment breu, ja siga amb l'exterior, ja amb la xarxa d'emissores locals i territorials amb la finalitat que siguin aquestes els qui narren la notícia des del lloc en què s'ha produït. L'emissora de ràdio ha d'oferir un model de referència d'acord amb la seua capacitat tècnica i professional, amb el rigor i la complexitat amb què pretén ser reconeguda pels oïdors.

Quan es decideix incloure testimoniatges o corts l'objectiu serà enriquir la notícia. En aquest cas, haurà de tenir-se en compte la importància del testimoniatge i la seua qualitat sonora. El tall ha de durar el temps imprescindible perquè el missatge emés siga congruent, desenvolupe una idea amb principi i final i resulte radiofònicament acceptable. Excepte excepcions, ha

d'evitar-se tallar un testimoniatge en alt; existeixen recursos com el de baixar el so quan es considera que l'oïdor ja s'ha format una idea del que estava expressant el personatge en qüestió. En tots els casos, l'oïdor ha d'entendre què diuen totes i cadascuna de les veus que intervenen en el butlletí.

Presentació del butlletí de notícies.

Encara que existeixen diversos models de presentació, el més comú es basa en la figura d'un locutor principal, encarregat de subministrar les dades noves de cadascuna de les notícies mitjançant la lectura del que es denominen entradetes, transicions o continuïtats i/o de llegir la notícia completa. El locutor principal pot recolzar-se en un altre locutor d'estudi, una segona veu, per a la lectura d'aquelles informacions amb desenvolupament. La resta de participants seran els periodistes de la xarxa d'emissores o delegacions de la cadena, els periodistes de la redacció central que es troben a aquesta hora "cobrint" determinades informacions i, si n'hi hagués, els corresponsals a l'estranger. En qualsevol dels casos, és el conductor principal qui ha de presentar l'últim fet o introduir el conegut fins al moment i la resta de veus ampliaran o desenvoluparan els eixos exposats pel conductor principal. L'habitual és establir transicions verbals entre notícies. Són les anomenades transicions, continuïtats o entradetes, noms que reben les frases/paràgrafs que actuen com a llaços o ponts entre una informació conclosa i la que segueix. Aquesta manera d'encadenar les notícies entre si atorga a la locució una aparent naturalitat, ja que les notícies són narrades amb esquemes similars als utilitzats en el llenguatge col·loquial; no obstant això, existeix el risc d'incórrer en tòpics o relacions forçades alienes al rigor i a la lògica. Aquest tipus de transició o continuïtat, en el qual es vincula una notícia amb la següent, només és possible quan existeixen un o més nexes entre ambdues notícies. En cas contrari, estariem davant una continuïtat forçada.

Equilibri i ritme del butlletí

En la redacció del periodista radiofònic ha de prevaler l'interessant i el comprensible, tractat amb els aspectes formals més adequats al mitjà. Es poden escriure notícies summament correctes però, al mateix temps, poc radiofòniques per no haver estat pensades segons el llenguatge propi de la ràdio. Inserir un tall de veu o una ràfega en un o un altre moment pot determinar que el butlletí resulte més o menys àgil. De la mateixa manera, la dimensió de cada notícia contribuirà a atorgar un ritme concret al butlletí. Així, encadenar quatre notícies de cinquanta segons sense corts de veu i llegides per una mateixa persona suposa, en principi, obligar a l'oïdor a realitzar un veritable esforç d'atenció. Encara que és l'actualitat la que ha de determinar la pauta del butlletí, aquesta actualitat ha de presentar-se de la manera més radiofònica i atractiu possible

2.2 Informatius Principals: els diaris parlats

Amb durada àmplia, l'informatiu principal desenvolupa les notícies més importants avançades en els butlletins. Algunes orientacions són:

- Intentar captar l'interés combinant tots els gèneres radiofònics i tots els recursos dels Serveis Informatius.
- Evitar peces massa llargues, de manera que es garanteixca el ritme de l'espai informatiu i es promoga l'interés de l'oïdor.
- Evitar traduir la importància de la notícia en una major longitud de les peces. La seua durada ha d'ajustar-se sempre a una proposta informativa atractiva i àgil.

Cada notícia tindrà tantes peces com siguen necessàries per a subratllar les claus de la notícia

3.- Gèneres informatius radiofònics

La notícia

Concebuda com un fet nou d'interés general, difós sonorament amb immediatesa i claredat, ha de respondre al quin, qui, quan, com, on i per què amb un llenguatge concís i senzill.

L'informador de ràdio es comunicarà amb formes verbals en present, subratllant l'actualitat de la notícia i rebutjant els pretèrits fins a on el sentit comú recomane. Emprarà estructures gramaticals senzilles renunciant a les quals dificulten la comprensió dels missatges radiofònics.

Quant al contingut, s'evitarà l'excessiu volum de dades. Es tindrà especial cura de no ser prolixos en xifres, sigles o noms poc coneguts. Si la magnitud d'una xifra dificulta la comprensió d'una notícia, es valorarà l'ús de comparacions que faciliten la seua comprensió.

La crònica

És una representació sonora de la realitat en la qual el periodista realitza la narració des del lloc dels fets, des d'on descriu, compte i contextualitza els esdeveniments aportant un estil personal.

Quant a recursos, la crònica s'articula habitualment a través del monòleg, prioritzant el valor de la mateixa paraula, les veus gravades dels protagonistes i els sons que puguin reforçar la representació sonora de la realitat. L'informador ha de garantir rigor expositiu i tècnic, planificar el contingut i l'estructura de la presentació, encara quan s'elabore una crònica mentre els fets s'estan produint.

El text de la crònica ha d'adoptar un estil oral: elaborat no per ser llegit sinó per ser comptat amb un llenguatge senzill i clar en el qual cada paraula ajude a entendre el més directament possible el fet que es pretén explicar. La celeritat que pot envoltar l'elaboració d'una crònica no impedirà que l'informador limite la seua aportació a judicis que tinguin reflex en els fets esdevinguts, evitant sentenciar, qualificar, enjudiciar o desqualificar. Els elements valoratius de la crònica han de ser justificats pel periodista. És recomanable no acabar la crònica amb un testimoniatge o cort.

El reportatge

És un gènere radiofònic que pretén narrar i descriure fets i accions d'interés per a l'oïdor, proporcionant un context d'interpretació i anàlisi àmplia, profund, amb la utilització de múltiples fonts. És un gènere flexible i creatiu, que pot combinar tots els elements que constitueixen el llenguatge radiofònic. Les temàtiques i enfocaments no estaran estrictament vinculats amb la immediatesa. La seua durada i ubicació seran flexibles depenent de l'ambició del mateix reportatge.

La seua emissió es produeix quan ja s'han difós els elements essencials del fet noticiós, de manera que es cuidarà especialment la seua obertura i presentació per provocar l'interés d'uns oïdors que ja coneixen les dades bàsiques de la notícia. S'oferirà un enfocament original, la divulgació d'aspectes nous sobre fets ja coneguts, la cerca de detalls reveladors i un estil creatiu i especialment atractiu. Contemplarà les dades, les possibles narracions, els diferents arguments, els testimoniatsges dels protagonistes, els interessos contraposats, les conseqüències i les diferents interpretacions que s'han trobat durant la preparació i l'elaboració del reportatge. Tots aquests elements i, si fos necessari, una correcta selecció de sons de suport s'integraran a través d'un muntatge adequat.

L'informe

És l'exposició detallada d'un tema d'actualitat mitjançant dades no solament recents, sinó també retrospectius i complementaris. Explica de forma neutra el com i el perquè, les causes i les conseqüències dels fets analitzats per a la seua millor comprensió per part de l'oïdor. És un gènere d'explicació, una narració lineal que amplia la notícia.

És un gènere de monòleg en el qual la seua força radica en la senzillesa. L'informador ha d'oferir un informe clar i directe, no ha d'abocar opinions personals, encara que sí que pot recollir testimoniatges sonors de persones que, d'una o una altra manera, són protagonistes de la notícia.

L'entrevista

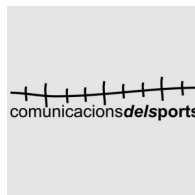
En l'entrevista radiofònica el diàleg entre entrevistador i entrevistat es complementa amb un conjunt de dades audibles que l'oïdor rep com a element comunicatiu i que reflecteixen la riquesa expressiva del mitjà. La veu, l'entonació, la cadència, els climes i actituds que es perceben a través del so, etc. exerceixen una funció determinant en la comprensió i interpretació que l'oïdor fa de l'entrevista, fins al punt de condicionar el discurs de l'entrevistat.

4.- Gèneres d'opinió

En la seua condició de servei de comunicació, la ràdio ha de subministrar totes les informacions, dades, claus i anàlisis necessàries perquè l'opinió pública tinga una idea total de quanta passa al seu voltant. Ha d'oferir espais de debat que estimulen la reflexió, el coneixement de la realitat, l'actitud crítica i la participació ciutadana.

La Ràdio no té més opinió pròpia que la que es deriva d'aquests principis bàsics, que busquen satisfer les necessitats informatives, culturals, educatives i d'entreteniment de la societat valenciana des de la promoció del pluralisme, la participació i els valors constitucionals, garantint l'accés als grups socials i polítics significatius.

En l'exercici de l'activitat informativa, la ràdio ha de diferenciar amb claredat el que és informació i el que és opinió. Ha de garantir als ciutadans una informació objectiva, veraç, plural i independent de qualsevol grup polític, econòmic o de pressió, i apuntar amb total nitidesa la font de les opinions difoses.

El debat

És un gènere d'alta eficàcia el que veus diferents aporten punts de vista diferents o contraposats sobre un tema i la seua problemàtica. El professional de la ràdio presentarà les diferents facetes de l'assumpte a debat per traslladar a l'oïdor, de forma ordenada, les diferents postures i els diferents arguments. Ha de mantenir la iniciativa del debat amb intervencions breus i amb criteris d'actualitat, interès, equilibri i representativitat. Des del punt de vista tècnic, s'assegurarà la claredat òptima en la seua difusió, garantint les mateixes condicions de so per a tots els participants, encara que intervinguen des de diferents punts geogràfics.

La tertúlia

La tertúlia aporta riquesa expressiva, anàlisi i una personalització molt intensa en els missatges transmesos, pel que resulta essencial comptar amb un grup plural de participants.

En ràdio la tertúlia exigeix una selecció plural i equilibrada dels seus participants. Els tertulians han d'expressar-se sempre conforme als valors democràtics i maneres respectuoses que són característics del nostre mitjà. Hauran d'escoltar i dialogar, assentir o discrepar amb respecte. El moderador serà el responsable de vetllar pel compliment dels valors de la ràdio. També controlarà el desenvolupament de la mateixa tertúlia, evitarà digressions o intervencions massa llargues i prolixes, denunciarà i controlarà les faltes de respecte o sortides de to per part dels participants i, especialment, s'ocuparà de centrar la discussió sobre temes realment rellevants per a l'interès general.

La tertúlia és una fórmula molt implantada en la ràdio valenciana i que té un indubtable pes en la formació de l'opinió pública. No obstant això, és necessari comptar amb tertulians que, per les exigències del gènere, posseeixen un ampli coneixement de tots els àmbits de l'actualitat i la necessària destresa per a oferir arguments amb el degut rigor.

El nostre mitjà està obligada a cuidar el gènere de la tertúlia mitjançant totes les fórmules al seu abast i, en tot cas, els moderadors estan obligats a exigir als tertulians explicacions en profunditat sobre les seues asseveracions i a reclamar responsabilitats o rectificacions als qui atempten contra els drets de tercers.

Els tertulians, convidats o col·laboradors hauran de tenir present a tot moment els principis deontològics recollits en l'Estatut d'Informació.

El comentari

Com a interpretació valorativa sobre l'actualitat, el comentari es presenta en forma de monòleg breu sense un altre complement sonor que el text elaborat pel mateix comentarista.

En el nostre mitjà s'explicitarà l'autoria del comentari, s'aclarirà que únicament respon a l'opinió i al punt de vista del mateix comentarista.

L'enquesta a peu de carrer

Es recorrerà a l'enquesta quan es vulga prendre el pols a l'opinió pública sobre algun tema d'actualitat. A diferència dels sondejos, encarregats per la nostra empresa o altres empreses (en aquest cas cal citar-les), les enquestes a peu de carrer manquen de valor estadístic. Per tant, s'inclouran als programes o espais informatius de la ràdio com a il·lustració sonora, sense extreure conclusions.

Encara que l'enquesta manque de valor estadístic, el professional procurarà prendre una mostra d'entrevistats que, per la seua condició sociodemogràfica, forme part del públic objecte d'estudi. No han d'usar-se micròfons ocults ni gravar per telèfon sense previ avís, excepte en casos molt excepcionals com la demostració de pràctiques delictives que afecten l'interés públic. Quan es donen aquestes circumstàncies, la decisió de gravar serà adoptada per l'empresa, amb el consell dels seus assessors jurídics.

Les preguntes seran senzilles, de fàcil comprensió, sense que continguin de manera implícita la resposta. Excepte enquestes especials, l'enunciat ha de ser prou obert perquè les persones enquestades expressen una opinió i, en conseqüència, s'aconsegueixen respostes significatives i interessants. Totes les respostes són susceptibles de sortir en ràdio, encara que s'exclouran aquelles que atempten contra els valors constitucionals o proferesquen expressions grolleres i injuriant.

5.- La retransmissió d'esdeveniments informatius.

En la retransmissió d'un esdeveniment, el professional radiofònic ha d'emmotllar-se al transcórrer de l'esdeveniment. Generalment s'empren formes de retòrica especials i es recorre a la improvisació en tractar-se d'un format sense guió. L'informador ha de mostrar habilitat per observar tot el que esdevé i transmetre-ho amb riquesa de detalls.

Podrà cobrir espais morts amb entrevistes, recórrer a material d'arxiu, aprofitarà per a donar l'indicatiu de l'emissora entre torns de paraula, resumirà en titulars les intervencions o els esdeveniments ja narrats per evitar silencis.

6.- La participació dels oïdors en els espais informatius

L'oïdor té formes diferents per accedir a nostra ràdio. Com a membres d'associacions o grups, el seu accés es regirà per les Directrius bàsiques del Dret d'Accés, que considera legítims per a l'exercici d'aquest dret a aquells grups socials i polítics significatius que acrediten personalitat jurídica i representativitat social. Com a particular, l'oïdor podrà participar en aquells programes on es demane la seua intervenció a través dels procediments que en cada cas es determinen (telèfon, correu electrònic, sms, etc.) El responsable de cada espai vetllarà perquè la lliure expressió de les idees no vulnere els principis garantits per la Constitució i l'Estatut, ni drets fonamentals de tercers. Regularà l'accés mitjançant normes que garanteixen el compliment de les normes bàsiques d'educació, sentit comú i civisme. Així mateix, haurà de retirar l'ús de la paraula a qui s'expressa amb insults i termes grollers.

7.- El llenguatge en els textos informatius.

L'elaboració de textos i notícies per als espais de la ràdio haurà d'ajustar-se a les característiques del llenguatge radiofònic així com a les normes comunes sobre el llenguatge en ràdio que es detallen en el capítol VI d'aquest Manual d'Estil. No obstant això, s'observaran algunes recomanacions bàsiques:

- Expressions grandiloqüents: el llenguatge radiofònic està renyit amb la pampolositat, doncs dificulta que el missatge arribe al nombre més gran d'oïdors.
- Adverbis temporals en l'inici. Ha d'evitar-se començar una notícia amb l'adverbi temporal "ahir".
- Demostratius: cal restringir l'ús dels demostratius aquest, aquest i aquell. L'oïdor no pot tornar enrere en la frase per esbrinar a quins substantius reemplacen.
- Ocupació d'argot especialitzat: l'ús d'argot polític, científica, literària i de qualsevol altre col·lectiu professional ha d'estar suficientment justificat. És necessari traduir aquests termes a paraules que siguin fàcilment comprensibles per una audiència heterogènia.

8.- El llenguatge

A- Característiques essencials del llenguatge periodístic

- Claredat.

La claredat del missatge s'aconsegueix únicament emprant un llenguatge que siga comprensible per a tots, sense distinció de nivells de formació i culturals. Ha d'estar construït mitjançant estructures gramaticals simples ("subjecte, verb, complement"). El llenguatge periodístic en els mitjans audiovisuals pot ser imaginatiu però mai complex pel qual excepte excepcions, han d'evitar les figures retòriques i les estructures gramaticals pròpies de l'escriptura literària.

- Precisió.

El llenguatge en els mitjans audiovisuals ha de ser precís a fi d'expressar només el que es pretén dir i no donar marge per a interpretacions errònies. Els professionals de la informació de la ràdio han d'evitar, sempre que sigui possible, expressions vagues en matèria de quantitat, tals com a varis, alguns, etc.

- Brevetat.

Les frases curtes i construïdes de manera directa són les més eficaces per transmetre una idea. La construcció ocasional d'oracions subordinades té com a fi evitar la monotonia d'un llenguatge massa lacònic.

- Verbs d'acció.

Els verbs que expressen acció atreuen més l'atenció i, si estan ben escollits, expressen amb més precisió el que es vol comunicar. És convenient evitar els verbs estàtics (ser, estar) si es pot expressar la mateixa idea amb un verb de moviment.

- Informar en positiu.

El missatge resulta més clar si es construeix en positiu. Sempre que sigui possible, han d'evitar-se les frases negatives. Per idèntic motiu, es prefereixen verbs en positiu com, per exemple, "rebutjar" en lloc de "no admetre" o "prohibir" en lloc de "no autoritzar".

B- L'ordre de les paraules i de les frases. Hipèrbaton i el·lipsi.

Encara que l'ordre lògic de la frase, subjecte + verb + predicat, siga l'estructura recomanada, és habitual que en determinats textos s'altere aquesta estructura amb la finalitat de provocar l'atenció. Un recurs molt utilitzat, especialment en les entradetes d'estudi en el mitja televisió, és l'hipèrbaton (invertir l'ordre que en el discurs tenen habitualment les paraules). A voltes, la qual cosa el periodista desitja destacar no és el subjecte sinó alguna dada substancial de la notícia, les conseqüències del fet del qual s'informa o la manera en què s'ha produït. Són les primeres paraules de la frase les que contenen major càrrega informativa i capacitat de reclam.

Exemple: Més de cent cartes d'extorsió, en les quals es demanen quantitats de fins a 100.000 euros, han estat rebudes en els últims dos mesos per empresaris bascos i navarresos.

Exemple: Quatre-cents trenta immigrants que viatjaven en tres piragües han estat interceptats en aigües canàries per patrullers de la Guàrdia Civil.

Una altra figura molt usada és l'el·lipsi, consistent a ometre en l'oració una o més paraules, necessàries per a la recta construcció gramatical, però no perquè resulte clar el sentit. En els textos periodístics podem ometre el subjecte o el verb i fins i tot tots dos. És molt comú prescindir del subjecte en la primera frase d'una entradeta per generar interès sobre la base d'algun dels elements del predicat.

Exemple d'el·lipsi de subjecte: Volia al més aviat possible la seua oportunitat de revenja enfront de Federer i la va a tenir. Rafael Nadal jugarà diumenge que ve la final de Roland Garrós.

Hi ha vegades que el periodista pot optar per "trenca" una regla d'or en la redacció de textos periodístics: començar amb la notícia. En el següent exemple d'entradeta l'espectador ha d'esperar fins a la tercera frase per saber a què es refereix el presentador.

El principal i més noticable és la ruptura de l'alto-el·foc permanent; no obstant això, es posposa el moment de comunicar el fet principal i s'opta per crear suspens i expectació anteposant elements circumstancials i, per tant, ajornant l'aparició del subjecte i de la notícia. Aquest exemple solament és possible si l'espectador coneix ja la notícia principal, bé perquè ha estat facilitada en l'obertura de l'informatiu o en els titulars:

Exemple d'el·lipsi de subjecte: A pocs ha enxampat per sorpresa. Alguns mitjans de comunicació ho anaven anticipant en els últims dies. La banda terrorista ETA ha donat per acabat l'alto-el-foc permanent.

En altres casos, l'èxit de l'el·lipsi depèn enterament de la imatge, de manera que solament la conjunció text-imatge permetrà a l'espectador completar el missatge i comprendre plenament el significat de la frase.

Exemple d'el·lipsi supeditada a la imatge: Vol més diners per a les guerres de l'Iraq i Afganistan... Així ho demanava ahir al Congrés, en la presentació del projecte de pressupostos per 2008. George Bush pretén augmentar les despeses de defensa i energia a canvi de retallar els programes socials. (paràgraf llegit sobre imatges de George W. Bush al Congrés)

En el següent exemple, l'el·lipsi apareix a més unida a l'anomenat estil telegràfic, la qual cosa constitueix un doble recurs. La brevetat de les frases i l'elisió del subjecte creen un gran ritme narratiu:

Exemple d'el·lipsi supeditada a la imatge: Fa dies (que ...) acovardint aigua i mirant al cel. Mai havia ocorregut gens igual. Cases, camps, animals. L'ajuda internacional encara no arriba. Les pluges torrencials han deixat un paisatge desolador en el nord de Sri Lanka. (Paràgraf llegit sobre imatges de persones amb galledes d'aigua, camps i pobles inundats).

C- El so del qual es pronuncia

-Puntuació

El text dels informatius de ràdio i televisió s'escriu per ser llegit en veu alta, bé per l'autor o per una altra veu. Els professionals de la ràdio han d'evitar expressions confuses, mala dicció, entonacions forçades, talls en la seqüència fònica, accents en preposicions, etc. Tot això condueix a ritmes i formes de lectura que, encara que puguin estar acceptats en el mitjà, gens tenen a veure amb l'idioma espanyol.

La frase ha de ser escrita de forma clara, senzilla i pronunciar-se correctament, amb les pauses oportunes després dels punts i comes. Tan important és puntuar adequadament com que la lectura s'ajuste a aquesta puntuació. Les pauses en la lectura han de coincidir amb les necessitats de respiració. És habitual que presentadors i informadors en general puntuen o adapten els textos al seu estil de lectura, establint pauses innecessàries que fins i tot poden arribar a alterar o dificultar la comprensió del text.

Exemple d'error de puntuació: Una sacsejada a Orient, genera el dubte mundial, ja que podria tractar-se d'una segona prova nuclear.

Comentari: Existeix una coma on no ha d'haver-la. La ubicació d'una pausa entre el subjecte i el verb no és correcta gramaticalment.

Exemple d'error de puntuació: L'exministre de defensa, José Bono, ni confirma, ni desmenteix el seu interès per l'alcaldia de Madrid.

Comentari: Existeix una coma de més, darrere de "confirma". Si és interpretada correctament per qui la llegeix, resultarà una lectura entretallada, freturosa del ritme adequat.

Exemple d'error de puntuació: Aquesta vegada no va ocórrer el mateix que contra Eslovàquia, la selecció d'Espanya sub-21 no va ser capaç de remuntar els dos gols a Itàlia.

Comentari: Una lectura literal donaria lloc a un error, ja que, en lloc de coma, ha de figurar un punt.

Exemple d'error de puntuació: El que s'ha dit per Rivera i, per extensió de Ciutadans, és que la seua candidatura ha sortit més que airosa dels comicis.

Comentari: La lectura literal del que està escrit ens portaria a cometre un error. La coma situada després de "Ciutadans" hauria de situar-se després de la paraula "extensió".

-Cacofonia i rima

Rimes i cacofonies solen ser conseqüència de la falta de revisió dels textos. Solament en casos excepcionals poden concebre's com un recurs expressiu per a un text informatiu. La cacofonia és, segons l'Acadèmia Espanyola, la dissonància que resulta de la inharmònica combinació dels elements acústics de la paraula. Es considera una cacofonia l'ús d'adverbis acabats en "ment" i de verbs amb un mateix temps de forma continuada, paraules acabades en "ció", "doneu" i aquelles que comencen per un mateix prefix o síl·laba.

Exemple de cacofonia: La col·laboració de les institucions en la fixació d'objectius comuns és la condició exigida pel principal partit de la regió.

Exemple de rima: Els partits de cambres que encara no s'han disputat es jugaran una vegada que el comitè s'haja pronunciat.

D- El gènere

En espanyol, l'habitual és que existesca una forma específica per a cadascun dels dos gèneres gramaticals, en funció de cada sexe. En bastants casos es formen afegint un sufix a l'arrel (gat/gata), però en uns altres l'arrel de la paraula és diferent (home/dona). També existeixen molts substantius amb una forma única que designen éssers d'un o un altre sexe; són els anomenats "comuns", els "epicens" i els "ambigus".

Comuns.

Tenen la mateixa forma per als dos gèneres gramaticals. Són els articles i els adjectius els que determinen el gènere: el/la pianista; aquest/aquesta psiquiatra; un bon/una bona professional.

Epicens

. La seua forma és única i poden ser masculins (personatge, plançó, tauró, linx) o femenins (persona, víctima, formiga, perdiu). En aquest cas, la concordança depén del gènere gramatical del substantiu, no del sexe del referent; així, ha de dir-se La víctima, un home jove, va ser traslladada a l'hospital més proper.

Ambigus.

Admeten el seu ús en un o un altre gènere, sense que això implique canvis de significat: el/l'armadura, el/la dracma, el/la mar, el/la vodka. Dels substantius ambigus, solament ànade i cobai designen éssers animats. El masculí gramatical dels substantius que designen éssers animats s'empra per a referir-se als de sexe masculí, però també a l'espècie, sense distinció de sexes: L'home és l'únic animal racional; el gat és un bon animal de companyia. El mateix ocorre quan s'empren en plural: Els homes prehistòrics es vestien amb pells d'animals; al meu barri hi ha molts gats. Solament és necessari explicitar els dos gèneres quan l'oposició de sexes és rellevant: La proporció d'alumnes i alumnes a les aules s'ha anat invertint progressivament. Per referir-se a col·lectius mixts, s'ha estés entre els polítics i alguns periodistes el costum d'esmentar tots dos sexes (els alumnes i les alumnes), la de recórrer a solucions artificioses (els i les alumnes) i fins i tot les d'utilitzar en publicacions el símbol de l'arrova (alumn@s), que no és un signe lingüístic. Encara que sembla "políticament correcte", és una incorrecció gramatical que, en casos extrems, portaria a redaccions absurdes: Alguns i algunes alumnes i alumnes són estrangers i estrangeres, principalment romanesos i romaneses i xinesos i xineses.

Atenent criteris morfològics, es poden establir les següents formes:

a) Aquells la forma masculina del qual acaba en –o formen el femení substituint aquesta vocal per una –a (bombero, mèdico, ministro), encara que hi ha excepcions, com a testimoni o els substantius que procedeixen d'escurçaments com otorrin, que funcionen com a comuns. En alguns casos el femení presenta la terminació culta –isa (diaconisa) i excepcionalment hi ha veus (vampir/vampiressa).

b) Els que acaben en –a solen ser comuns (astronauta, cineasta), així com els formats amb el sufix –ista (pianista, taxista). Excepcionalment, de modista s'ha generat modista.

c) Els que acaben en –i tendeixen a funcionar com a comuns (conserge). Alguns tenen formes femenines específiques amb els sufixos –aquesta, –isa o –ina (/alcaldessa, sacerdotessa, heroïna). En alguns casos s'han generat femenins en –a (dependenta).

d) Els que acaben en –i o en –o funcionen també com a comuns (maniquí, gurú).

i) Quant als acabats en –i, el femení de rei és reina, mentre que els que prenen modernament aquesta terminació funcionen com a comuns: el/la joquey.

f) Els que acaben en –or formen el femení afegint una –a (escriptor/escriptora), i en alguns casos la terminació –triz (actor/actriu).

g) Els que acaben en –ar (militar), –er (xofer), –anar, (faqir) o –ur (àugur), funcionen avui normalment com a comuns, encara que existeixen formes femenines acabades en –aquesta o en –a, d'un ús poc comú (xoferesa, batxillera).

h) Els aguts acabats en –n i en –s formen normalment el femení afegint una –a (ballarí/ballarina, déu/deessa), excepte baró (baronessa) i histrión (histrionisa). Altres excepcions són ostatge i edecán, que són comuns. Les paraules planes acabades en –n i en –s també funcionen com a comuns (el/la barman).

i) els que acaben en –l o –z tenen a funcionar com a comuns (corresponsal, portaveu), encara que alguns han desenvolupat un femení en –a (regidora, jutgessa).

j) Independentment de la seua terminació, són comunes els noms de graus militars (cap, tinent, etc), els que designen al músic per l'instrument que toca (bateria, contrabaix), i els substantius compostos que designen persones (mandamás, casatalents).

k) Quan el nom d'una professió o càrrec està format per un substantiu i un adjectiu, tots dos elements han d'anar en masculí o femení depenent del sexe del referent (la primera ministra).

Es recomana que els noms comuns quant al gènere, com a jutge o pilot, s'utilitzen tant per a home com per a dona. D'aquesta forma es preferirà el jutge/la jutge, encara que estiga reconegut el terme jutgessa. En la resta de professions s'usarà el femení acceptat: mèdic/mèdica, advocat/advocada, enginyer/enginyera, arquitecte/arquitecta, etc

El gènere de països i ciutats depén sobretot de la terminació. En general, els noms de països que acaben en –a àtona concorden en femení ("La vella Espanya), mentre que els acabats en –a tònica o en una altra vocal i en consonant, solen concordar en masculí ("El Mèxic d'avui").

D'igual forma, les ciutats que acaben en –a solen concordar en femení ("La Còrdova romana"), mentre que les que acaben en una altra vocal o en consonant solen concordar en masculí, encara que gairebé sempre és possible la concordança en femení. També admeten els dos gèneres quan s'anteposen tot i tota ("Tot/tota Madrid va sortir al carrer per celebrar la victòria"). El gènere de les abreviatures concorda generalment amb el de la paraula que s'abreuja (el llicenciat/ el lldo; la llicenciada/ la Llda..). En el cas de les sigles i els acrònims, adopten normalment el gènere de la paraula principal de la denominació completa: el PSOE / el Partit Socialista Obrer Espanyol; el teleñeco, de televisió i ninot.

E- Els verbs

L'infinitiu es defineix com a forma verbal no personal perquè manca de perspectiva temporal i no és susceptible d'accidents (gènere, nombre, manera, aspecte, etc.). Posseeix una doble naturalesa, atès que pot construir indistintament sintagmes verbals i nominals.

Funcions:

Subjecte: Voler és poder

Atribut: Voler és poder

Complement predicatiu: Et vaig veure arribar

Complement directe: Vull comprar un cotxe

Complemento indirecte: Va dedicar la seua vida a fer el ben

Suplement: Va tractar d'enviar una carta immediatament

Complement circumstancial: Ho va comprendre tot en parlar amb ell

Complement del nom: M'agrada la seua manera de vestir

Complement de l'adjectiu: És difícil de conèixer

Complement de l'adverbi: Va marxar després de saludar a tots

Usos correctes:

En els casos anteriors, en oracions complexes

Com a verb principal d'una perífrasi

En ordres generalitzades: No fumar; girar a la dreta; a menjar

Usos incorrectes:

Quan substitueix a la segona persona del plural de l'imperatiu: Callar (en lloc de calleu)

L'infinitiu de generalització per omissió d'un verb d'intenció o un verb en forma personal: abans de res, dir-los que....., recordar finalment que....., insistir que....

Quan s'usa la construcció a + infinitiu, la qual cosa constitueix un gal·licisme: assumptes a tractar, temes a debatre, tasques a realitzar, etc. No obstant això, hi ha casos en els quals aquesta construcció és admesa, com es veurà més endavant.

Quan l'infinitiu funciona com a verb principal i va al principi d'una frase ens trobem amb l'anomenat infinitiu introductori o infinitiu fatic. L'infinitiu en cap cas ha d'usar-se com a verb principal d'una oració, encara que és alguna cosa que succeeix amb freqüència en els mitjans de comunicació.

Aquest ús de l'infinitiu es dóna principalment amb els anomenats "verbs de dir", entre els quals es troben, a més de dir, altres verbs com expressar, recordar, destacar, afegir, informar, manifestar, indicar, assenyalar, afirmar, declarar, etc. Per tant, és incorrecte pronunciar frases com "Informar-los que s'ha cancel·lat la visita del Primer Ministre rus", "Destacar la gran actuació del davanter Llorente" o "Finalment, recordar que demà coneixerem les dades de l'atur". En aquests casos, el correcte és "Els informem que...", "Cal destacar la gran actuació...", "Finalment, els recordem que demà...".

Substantiu + a + infinitiu: assumptes a tractar, problemes a resoldre

Es considera que en l'àmbit de l'economia estan ja consolidades expressions com a quantitat a ingressar i quantitat a deduir. Ocorre el mateix en el terreny administratiu i periodístic amb expressions com a temes a tractar, problemes a resoldre, exemple a seguir, etc. L'ús d'aquesta construcció, que és un gal·licisme, és freqüent quan funciona com a subjecte o com a atribut en oracions copulatives: Els temes a tractar són dos; Aquestes són les qüestions a dilucidar.

Es recomana atendre les següents orientacions:

a) Si la preposició a admet la seua substitució per les preposicions per o para, o el relatiu que, sense que sigui necessari canviar l'estructura de la construcció i sense que canvie el significat, ha de rebutjar-se la construcció galicada: Tenim dos assumptes a tractar (millor Tenim dos assumptes que tractar); No hi ha més assumptes a discutir (millor No hi ha més assumptes que/per/per discutir). Pel que fa a l'ús de per en lloc de a, és necessari assenyalar que la construcció amb per posseeix un matís significatiu addicional; així, no és exactament el mateixa quantitat per pagar que quantitat a pagar: quantitat per pagar és 'quantitat que queda encara per pagar', i implica que s'han satisfet altres pagaments anteriorment, mentre que quantitat a pagar és, simplement, 'quantitat que cal pagar'.

b) El verb en infinitiu ha de ser transitiu, doncs en tals construccions l'infinitiu té valor passiu; per tant, no són admissibles oracions com El lloc a barallar serà les Vegas (doncs no es diu barallar un lloc, sinó en un lloc); La qüestió a parlar en la reunió és d'escassa importància (doncs no es diu parlar una qüestió, sinó d'o sobre una qüestió).

c) L'infinitiu ha d'estar en forma activa, ja que els infinitius d'aquestes construccions ja tenen valor passiu: El tema a ser tractat presenta dificultats (correcte: El tema a tractar).

d) Són normals aquestes construccions amb substantius abstractes com a assumpte, tema, exemple, qüestió, aspecte, punt, quantitat, problema i uns

altres similars, i amb verbs del tipus de realitzar (s'evita fer per raons de cacofonia amb la preposició a: tasques a fer), executar, tractar, comentar, dilucidar, resoldre, tenir en compte, considerar, ingressar, deduir, desgravar, descomptar, etc. Però no han d'estendre's a un altre tipus d'enunciats, amb altres verbs en infinitiu i amb substantius que no siguin abstractes: Els maons a posar estan en la furgoneta; Els llibres a llegir es troben en la taula.

i) En molts casos, l'ús d'aquesta construcció és superflu i, per tant, evitable; així, en una oració com Juan és un exemple a seguir per tots nosaltres, la seqüència d'infinitiu a seguir és prescindible: Juan és un exemple per tots nosaltres.

El gerundi és una forma verbal impersonal que expressa simultaneïtat o anterioritat de l'acció amb el temps en què es parla. Les normes bàsiques d'ús són les següents:

En la majoria dels casos, el subjecte del gerundi ha de coincidir amb el subjecte de l'oració principal

Correcte: El ponent va defensar les seues conclusions recolzant-se en les dades ministerials (és el mateix subjecte, el ponent, qui defensa i es recolza).

Incorrecte: Ens trobem als diputats bromejant en l'hemicicle (el subjecte és "nosaltres" però el gerundi es refereix als diputats). L'ambigüïtat s'eliminarà si diguérem: Ens trobem als diputats, que estaven bromejant en l'hemicicle.

L'acció del gerundi ha de ser anterior o simultània a la del verb principal. Per tant, ha d'evitar-se l'anomenat gerundi de posterioritat.

Correcte: L'altre dia vam agafar un refredat caminant sota la pluja sense paraigua (el subjecte concorda –nosaltres- i ambdues accions són simultànies –caminar i agafar un refredat-)

Incorrecte: La víctima va ser agredida a la seua casa, morint hores després a l'hospital. És l'anomenat gerundi de posterioritat. El correcte seria: la víctima va ser agredida a la seua casa i va morir hores després a l'hospital.

Incorrecte: El nou titular de Justícia va ingressar a la universitat en 1970, graduant-se cinc anys després. (Graduar-se és posterior a ingressar a la universitat.)

L'acció que expressa el gerundi ha d'interpretar-se com una circumstància (de temps, manera o condició) de l'acció del verb principal. És a dir, la funció del gerundi és sempre de complement circumstancial. L'ús del gerundi serà correcte si expressa en quin moment, de quina manera, per què motiu o amb quina condició es dona l'acció principal. Exemples correctes: Eduard ha aprovat les matemàtiques copiant.

Faràs ben posant un cadenat en la bicicleta

El gerundi és un modificador del verb i, per tant, no pot qualificar a un substantiu.

Incorrecte: El Govern ha aprovat un decret regulant les importacions asiàtiques. els orígens d'aquest condicional és francès i també es denomina condicional de rumor o condicional de precaució. No es recomana el seu ús en textos periodístics. Segons els casos, es recomana substituir aquest tipus de condicional per altres fórmules conjeturals, com segons diuen, possiblement, es creu que, etcètera.

D'altra banda, si alguna cosa espera l'espectador/oïdor/lector d'un mitjà informatiu són notícies i certituds, no el contrari. L'ocupació del condicional de possibilitat cal reservar-ho per a situacions excepcionals, atès que genera incertesa. Pense's a més que basar una informació en una mera hipòtesi pot causar un dany difícilment reparable.

Hi haurà ocasions en què citar la font permeta prescindir del condicional i reforçar la certitud i/o la qualitat de les dades exposades.

Exemple: La família del presumpte estafador s'hauria embutxacat 200.000 euros.

Suggeriment: Segons fonts policials, la família del presumpte estafador s'ha embutxacat 200.000 euros.

La perífrasi verbal és la unió de dos verbs que funcionen conjuntament com a nucli del predicat; d'ells, l'auxiliar, que és el que es conjuga, aporta les marques gramaticals de temps, nombre i persona, a més d'alguns matisos significatius, com a obligació, reiteració, durada, etc.; i el principal o auxiliat, que apareix en una forma no personal (infinitiu, gerundi o participi), aporta el significat lèxic principal: hem de marxar-nos a casa; he tornat a llegir la teua novel·la; el teu germà segueix dormint.

El problema sorgeix quan la perífrasi no compleix cap funció i es constitueix en un innecessari allargament del verb. Aquest tipus de perífrasi s'ha convertit en una moda periodística que solament contribueix a dilatar la frase sense aportar més significats o matisos, atès que en la majoria dels casos es pot expressar el mateix amb menys paraules:

Exemple: Avui hem volgut acostar-nos a les costes llevantines. Els nostres reporters han comprovat com el bon temps ha transformat platges fins a ahir desertes.

Suggeriment: Avui ens hem acostat a les costes llevantines.

Exemple: Hem pogut veure com a primera hora de la tarda sortia de l'hospital.

Suggeriment: Hem vist com a primera hora de la tarda sortia de l'hospital.

Exemple: Segons hem pogut saber

Suggeriment: Segons hem sabut o, simplement, hem sabut
És aconsellable fitar l'ús d'adjectius i adverbis en els textos informatius i utilitzar-los únicament quan tinguen ple sentit, és a dir, quan contribueixen a descriure o definir qualitats que enriquesquen la informació o les dades en què se sustenta. Els adjectius han de servir per a explicar millor els fets, no per expressar valoracions.

Tant els adjectius superlatius com els adverbis en "ment" són d'ús comú en els textos periodístics (molt freqüent en la informació esportiva) i poques vegades milloren la qualitat de la notícia. Lluny d'aportar més informació, poden acabar convertint-se en un tòpic.

Quan existeixen diversos elements que precedeixen al verb, els periodistes de vegades apliquen la concordança amb l'element més proper al nucli del sintagma verbal. No obstant això, la concordança ha d'efectuar-se amb el subjecte, encara que estiga molt separat del verb.

Exemple: La patronal bancària ha afirmat que ens trobem en el mes amb l'índex d'impagaments més elevats dels últims tres anys.

Amb freqüència es plantegen dubtes sobre si usar singular o plural quan apareix l'estructura Subjecte de quantificador + de + substantiu en plural. Els substantius quantificadors són aquells que, sent singulars, designen una pluralitat d'éssers de qualsevol classe; la classe s'especifica mitjançant un complement amb del nucli del qual és, normalment, un substantiu en plural: la meitat dels animals, la majoria dels professors, la resta dels llibres, el deu per cent dels votants, un grup d'alumnes, infinitat d'amics, multitud de problemes, etc. La major part d'aquests quantificadors admeten la concordança amb el verb tant en singular com en plural, depenent de si es jutja com a nucli del subjecte el quantificador singular o el substantiu en plural que especifica

la seua referència, sent majoritària, en general, la concordança en plural. Per tant, és correcte escriure "la majoria de metges ha secundat l'atur" i també ho és "la majoria de metges han secundat l'atur". El mateix ocorre amb altres casos com "Una vintena de persones aclamava/aclamaven al futbolista"; no obstant això, quan el verb porta un atribut o un complement predicatiu, solament és normal la concordança en plural: "La majoria d'aquests animals són molt lents", "La immensa majoria dels hotels de la zona estaven buits". Els substantius quantificadors que s'usen sense determinant (infinat, quantitat, multitud) estableixen la concordança obligatòriament en plural, doncs, en realitat, formen amb la preposició d'una locució que determina al substantiu plural, que és el veritable nucli del subjecte: "Infinat de veïns van acudir a la concentració", "Quantitat de grups van sortir a buscar al nen desaparegut".

D'altra banda, sempre ha de mantenir-se la concordança de gènere dels nombres cardinals (un, una) amb els substantius als quals acompanyen. El correcte és "vint-i-una persones" o "seixanta-una dones". És incorrecte "vint-i-un persones" o "seixanta-un dones". En canvi, si apareix el quantificador "mil", els cardinals poden concordar tant amb "mil" com amb el substantiu; és correcte dir tant "vint-i-un mil persones" com "vint-i-una mil persones". En l'estil directe es reproduïx textualment una frase d'un protagonista. Es tracta d'un recurs que, tant en ràdio com en televisió, ha d'utilitzar-se excepcionalment, de manera d'acord amb la transcendència del que s'ha dit pel protagonista i, preferiblement, precedit d'una frase explicativa o justificativa en la qual quede clar qui és l'autor de la cita. Si no existeix una frase que antecedeixca a la cita, l'espectador/oïdor tendirà a atribuir al presentador o periodista l'autoria del que està dient. Encara que és habitual escoltar una entradeta la primera frase de la qual és una cita, el recurs deixa de ser-ho quan s'abusa d'ell:

Exemple d'estil directe: "Les nous preus dels aparcaments són un engany". Ho diu l'Organització de Consumidors i Usuaris una setmana després de l'entrada en vigor de les tarifes per minut.

En qualsevol dels casos, podrà ser un recurs vàlid sempre que la cita i les frases anterior/posterior sigues llegides/entonades adequadament.

És més comú l'ús de l'estil indirecte, en la televisió i la ràdio, normalment associat a verbs com "dir", "afirmar", "afegir", etc. Precisament un dels riscos d'aquest estil és incórrer en l'abús dels verbs citats. Un altre perill de l'estil indirecte és no aclarir l'autoria d'una frase literal. En el següent exemple d'estil indirecte és probable que l'espectador/oïdor entenga que es tracta d'una frase literal pronunciada pel President del Govern. No obstant això, encara que resulte obvi dir-ho, l'espectador/oïdor no veu l'entrecomillat; per tant, el

periodista haurà de valorar en quines ocasions convé recalcar que es tracta de paraules literals. Si la cita forma part d'una entradeta d'estudi en el mitja televisió, la lectura del presentador (en aquests casos és freqüent que el presentador deixi de mirar a la càmera i baixi la mirada al paper) serà definitiva perquè l'espectador entengui que es tracta d'una frase literal:

Exemple d'estil indirecte: El president de la Generalitat ha dit que el de la pau és "un camí que només pot iniciar-se i recórrer-se en la renúncia completa a la violència".

A la web, quan s'utilitza l'estil directe es reproduïx textualment ho ha que ha dit una persona entre cometes. Hi ha tres formes diferents de fer-ho. Exemple:

a) Algú ha dit: "..."

L'actor Luis Tosar ha afirmat després de rebre el Goya per Cel·la 211: "Jo la alegria més gran de la nit ja me l'he portat fa una estona i ara estic una mica de baixó".

b) "...", ha dit algú

"Jo la alegria més gran de la nit ja me l'he portat fa una estona i ara estic una mica de baixó", ha afirmat l'actor Luis Tosar després de rebre el Goya per Cel·la 211.

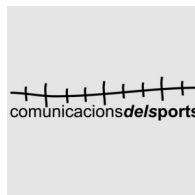
c) "... – ha dit algú – ...".

"Jo la alegria més gran de la nit" – ha dit Luis Tosar després de recollir el seu Goya – "ja me l'he portat fa una estona i ara estic una mica de baixó".

En l'estil indirecte, el que s'ha dit pel protagonista s'explica en una subordinada introduïda per 'que'. En aquest cas cal tenir en compte el canvi en els temps verbals i de determinats pronoms. En aquest exemple, algunes de les expressions poden anar entre cometes.

- Correcte: L'actor Luis Tosar ha assegurat que la "major alegria de la nit" ja la hi ha portat fa una estona i que ara està "una mica de baixó".

- Incorrecte: Després de rebre el Goya per Cel·la 211, l'actor Luis Tosar ha afirmat que "la alegria més gran de la nit ja me l'he portat fa una estona i ara estic una mica de baixó".

9.- GLOSSARI, PROTOCOL I TRACTAMENT POLITIC.

A- Glossari de termes utilitzats en el llenguatge radiofònic

- Ambient sonor

Conjunt de senyals acústics que recreen el marc i l'atmosfera d'un espai o secció radiofònica.

- Careta

Senyal sonor que sobre la sintonia o fons musical inclou crèdits, títols fixos i altres textos sobre els continguts d'un espai de ràdio.

- Cortineta

També cridada ràfega, és el senyal sonor que separa seccions, notícies o paràgrafs en un espai radiofònic. En determinades ocasions compleix una funció gramatical: si la seua durada és de 4 segons equival al punt i seguit; les de 8 segons corresponen a un punt i aparti.

- Falca

Muntatge breu, que pot incloure música, paraula i altres recursos sonors, destinat a la venda d'un producte comercial (tascó publicitari); o a captar audiència per a un espai de ràdio (tascó promocional). Una altra modalitat de falca és aquella que avança alguns temes que es van a desenvolupar en un espai radiofònic. Rep el nom de tascó de contingut o, més col·loquialment, "píndola".

- Declaracions

Expressions orals de protagonistes o persones destacades en els àmbits polític, econòmic i social, sobre assumptes d'interés general.

-Entradeta

Text breu que, en programes i espais informatius, busca captar l'atenció de l'oïdor davant la notícia, entrevista o reportatge que s'emeta a continuació. Ha de donar claus i avançar els continguts, però no desenvolupar-los.

- Entrevista

Gènere informatiu que, en la seua variant radiofònica, consisteix en l'emissió de preguntes i respostes intercanviades entre professionals d'una emissora i protagonistes de l'actualitat o experts en determinats temes.

- Efecte sonor

Serveix per a accentuar un instant concret d'un espai de ràdio. Pot incloure música, paraula i altres recursos. S'utilitza quan es desitja subratllar una situació, destacar a un personatge, etc.

- Guió de continuïtat

Escrit que recull, amb tots els detalls necessaris per a la seua realització, el contingut d'un programa de ràdio. Inclou textos de les locucions del presentador, fonts de so externes (connexions, unitats mòbils, etc.), recursos sonors i les instruccions tècniques per al control.

- Impressió

Expressions orals que reflecteixen els punts de vista d'algú sobre determinats fets.

- Indicatiu

Muntatge sonor molt breu que identifica a una emissora davant l'oïdor. Inclou música, paraula i qualsevol recurs radiofònic. Per exemple, Ràdio Cinc, tot notícies: la informació a l'instant.

- L'escaleta

Esquema posterior a l'elaboració del guió. Equival a una pauta que reflecteix de forma precisa les dades que anteriorment eren només estimatius: temes, temps, peus o finals de frases i, ara sí, indicacions tècniques.

- Marc immediat

Concepte sociològic que defineix l'entorn proper (domèstic, familiar, laboral, etc.) de les persones.

- Microespai

Unitat temàtica de la programació d'una emissora que, en temps breu i amb estructura pròpia, tracta sobre notícies, assumptes o personatges. Pot realitzar-se amb tots els recursos tècnics i narratius propis dels espais de major durada.

-Pauta

Esquema previ al guió que conté l'estructura d'un espai radiofònic. En ell figuren els blocs temàtics i la durada estimada de cadascun d'ells, però s'exclouen textos de locució i instruccions tècniques.

-Punt

Recurs radiofònic que té la mateixa funció que l'indicatiu, però aplicat no a l'emissora, sinó a un espai concret de la seua programació.

-Ràdio convencional

Emissora que alterna a la seva programació tot tipus d'espais i formats radiofònics. La seua graella pot ser horitzontal, quan manté diàriament els mateixos espais a les mateixes hores; o vertical, si hi ha una programació diferent cada dia de la setmana

- Ràdio temàtica o monogràfica

Emissora la programació de la qual tracta exclusivament sobre una matèria genèrica (economia, esports, música clàssica, religió...) i utilitza varietat de formats radiofònics. Aquesta última característica la distingeix de la ràdio-fórmula.

- Ràdio-fórmula

Tipus de programació que es caracteritza per incloure continguts similars en una graella diària única. El terme defineix també a les emissores que posseeixen aquesta programació. En general, solen ser musicals i tenen un esquema formal bàsic, que es repeteix durant tot el dia.

- Roda de corresponsals

Roda radiofònica els participants de la qual són els corresponsals i enviats especials a l'estranger.

- Roda d'emissores

Roda radiofònica en la qual participen informadors de diferents delegacions d'una cadena. Normalment gira entorn d'un tema o notícia concrets.

- Roda radiofònica

Format que consisteix en connexions simultànies mitjançant múltiplex. Sol estar dirigida per un presentador que coordina, des de l'estudi central, les intervencions dels participants. Secció Cadascun dels apartats formals o temàtics en què es divideix un espai radiofònic.

- Sintonia

Senyal sonor, generalment una melodia, que marca el començament i el final d'un espai radiofònic. Serveix per a identificar-ho entre els altres.

- Sondeig

Enquesta, realitzada per empreses demoscòpiques o la mateixa emissora, per conèixer l'estat d'opinió de l'audiència davant un assumpte o notícia d'actualitat.

- Testimoniatsges

Expressions orals dels protagonistes o testimonis de determinats esdeveniments que transmeten les seues experiències sobre aquests.

B- Protocol tractament

-Dret a conèixer les condicions de la seua participació.

Les persones i institucions convidades a participar en els espais de la ràdio seran informades de les condicions essencials de la seua participació, entre elles, si serà emesa totalment o parcialment i si serà –en funció del mitjà– en directe o diferit. Els convidats tenen dret a conèixer la identitat d'altres persones convidades, si n'hi hagués, al mateix espai.

-Permisos i sol·licituds de participació.

Els professionals de l'emissora cursaran una petició per escrit quan així ho requereisca la persona o institució convidada i sempre que no es lesionen els drets dels professionals.

-Permisos d'enregistrament.

Quan una persona o institució requereisca una sol·licitud o permís per a l'accés a les seues instal·lacions o al personal d'aquestes, els professionals de la ràdio vetllaran perquè no es vulneren els seus drets ni la seua llibertat editorial amb condicions inacceptables.

-Selecció de fragments d'una intervenció.

En el supòsit de participacions que vagen a ser editades o emeses parcialment, seran exclusivament els professionals de la ràdio els qui, en funció dels seus criteris professionals, trien lliurement els fragments que seran emesos. En qualsevol cas, les declaracions que s'editen han de situar-se en el seu context i reflectir el que va voler dir l'entrevistat. Els convidats no podran imposar cap condició ni criteri, ni abans ni després de la seua participació.

-Preguntes pactades i qüestionari previ.

Els convidats que vagen a ser entrevistats no tenen dret a exigir qüestionari previ ni a pactar aquest qüestionari. Sí que podran, en canvi, sol·licitar ser informats sobre els assumptes genèrics objecte de l'entrevista.

-Accés previ a l'emissió.

Els convidats que hagen col·laborat en algun espai de la ràdio no tenen dret a llegir, sentir o visionar aquest espai abans de la seua emissió o publicació tret que, de manera excepcional, per la rellevància dels continguts, s'haja pactat el contrari. Si es tracta de continguts que afecten menors, aquest pacte només cal fer-se amb els seus representants legals.

C- Informació política

Els professionals de la ràdio actuaran amb absoluta independència, sense que puguin rebre instruccions, directrius o qualsevol classe d'indicació imperativa del Govern ni de l'Administració General de l'Estat, grups polítics, econòmics, socials o altres institucions o entitats.

- Informar sobre el Govern.

És coherent que la informació sobre el Govern ocupe més temps i espai que la informació sobre altres entitats polítiques perquè els seus actes i omissions repercuteixen directament en la vida dels ciutadans i han de ser suficientment difosos i explicats. No obstant això, aquesta obligació ha de ser compatible amb l'actitud periodística que els professionals de la ràdio han de dispensar a tot tipus d'informació: recerca i comprovació de dades i, en aquest cas, cerca de respostes/valoracions dels partits de l'oposició i/o dels diferents grups socials.

- Informar sobre l'activitat política.

Deure informar sobre l'activitat política implica també el seu seguiment crític i independent. L'exigència de qualitat i veracitat obliga als professionals de la ràdio a ressaltar els elements contradictoris i/o polèmics de l'actualitat, denunciar les deficiències dels serveis públics i dels seus administradors, aprofundir en els casos de corrupció quan n'hi hagués i contribuir al finançament d'una cultura democràtica i participativa.

- Rodes de premsa i declaracions polítiques.

Els professionals de la ràdio han d'anar més enllà del "periodisme de declaracions". Incloure una declaració no sempre millora una informació. Els

professionals de la ràdio han d'oferir al costat d'aquestes declaracions/opinions, si foren rellevants, les reaccions provocades i les dades comprovades que permeten a l'audiència fixar la seua pròpia opinió.

- Identificació de polítics.

Sempre que s'informe sobre assumptes referits a un càrrec públic, els professionals de la ràdio han de reflectir, al costat de la seua identitat, el partit o força electoral al qual pertany.

10.- Qüestions de sensibilitat social

Quant al tractament de determinades qüestions de sensibilitat social, seguirem les recomanacions següents:

• Qüestions racistes i xenòfobes.

-No incloure grup ètnic, religió o cultura si no és estrictament necessari per a la comprensió global de la notícia. Evitar donar la dada de la nacionalitat quan és quelcom negatiu: "un romanés va robar un cotxe".

-Mai s'usaran termes que resulten ofensius a col·lectius o persones: "Li va enganyar com un xinès".

-La definició "raça humana", engloba a tota la humanitat. Per si mateixa una raça o ètnia, no determina el comportament de cap humà. Hi ha hòmens i dones que es comporten en un moment determinat de manera concreta. Per tant evitem expressions com "una baralla d'uns individus de raça gitana". Si la cultura, la religió, el color o l'ètnia es converteixen en determinants, fem un pas arere en el respecte i la integració.

-Buscar informació en les mateixes fonts de les minories ètniques i cuidar les informacions que es donen dels seus països d'origen.

-S'ha de prendre postura a favor d'una perspectiva multicultural.

-No hi ha els immigrants il·legals, hi ha persones en situació administrativa irregular. Es parlarà de sense papers, sense permís de residència i altres situacions. És preferible no utilitzar el terme immigrants, és millor dir tunisencs, magribins ... sense entrar a adjectivar-los. Un immigrant hauria de ser, simplement "una persona que ha nascut en un lloc diferent del que viu i s'ha instal·lat, o pretén instal·lar-se entre nosaltres de manera estable".

- **Respecte social.**

-Respecte a les persones que pateixen una malaltia se'ls anomena malalt: "malalt de sida, malalt de tuberculosi o malalt mental", no usarem termes que puguin resultar pejoratius: "un sídos, un tuberculós, un trastornat..."

-S'evitarà parlar "d'ancians" o "persones de la tercera edat", es parlarà de persones i si cal referir-se a l'edat, es donarà la dada.

-Se serà especialment respectuós al referir-se a alguna discapacitat, evitant en tot moment els adjectius que ells o les seues famílies consideren pejoratius.

-Se serà vigilants quant a la defensa i protecció de la infància i el seu correcte desenrotllament.

- **Violència de Gènere.**

-El gènere només és un concepte gramatical, és a dir, una taula és del gènere femení, però no del sexe femení. Quan parlem de violència de gènere se suposa que ens referim a la violència masclista. Diguem llavors "violència masclista" o "violència sexista". En açò cal ser durs inclús amb les paraules. Sense cap gènere de dubtes.

- **Sexisme.**

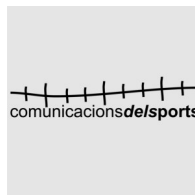
Al dirigir-nos des de La Ràdio a milers de persones caldrà mostrar un estil acurat per a no mantindre, i menys potenciar, fórmules injustes de la nostra societat. És difícil eludir el gènere especificant els dos gèneres, perquè això ens portaria a frases redundants, "tots i totes", però si hem de cuidar algunes normes bàsiques per a un ús no sexista de l'idioma respectant al mateix temps les regles de la llengua: - ús del genèric plural: parlem de professorat o alumnat en compte dels "professors" o "els alumnes".

- L'home com a genèric singular: evitem parlar "dels drets de l'home" si podem dir "els drets de la persona" o "els drets humans".

- Si tenim necessitat d'acudir a un exemple evitem els estereotips de repartiment de tasques: dones com a ames de casa, mares, esposes...

- **Sensibilitat**

-Enfront de la fredor de les xifres cal humanitzar les informacions.

Junt amb la dada que han sigut acomiadats 100 operaris caldrà comptar la història humana, el cas personal d'algun d'ells. No sols comptem el què, també les seues conseqüències.

• **La nostra cultura i el valencià.**

- En tots els nostres programes ens dirigirem en valencià a col·laboradors, entrevistats i invitats quan siga està la llengua en què estos s'expressen.
- Fomentarem l'ús del valencià, perquè amb naturalitat forme part del desenrotllament quotidià de l'emissora, tenint com a referència normativa l'Acadèmia Valenciana de la Llengua. - En els programes que emetem en valencià, per a resoldre dubtes i tindre unes directrius i orientacions en el seu ús, prenent com a referència el Llibre d'Estil per als mitjans audiovisuals en valencià (LEMAV) de l'AVL. - La Comunitat Valenciana és la nostra terra, el nostre origen i el lloc on vivim, ens interessa i per això és un dels objectius prioritaris de la programació.
- Difondrem la nostra història, llengua, cultura, Institucions, patrimoni, festes i costums.
- Potenciarem els nostres artistes i creadors, actuals o del nostre passat, per a això divulgarem les seues obres: la literatura, el teatre i l'òpera, les arts plàstiques i escèniques, els compositors i músics, etc.
- Donarem a conèixer l'aportació dels valencians a la humanitat, siguen personatges històrics o actuals, ja siguen científics, inventors, arquitectes, enginyers, filòsofs, pensadors socials, comerciants, navegants, exploradors, etc.
- Ajudarem a potenciar i divulgar la nostra indústria, agricultura, artesanía i turisme.
- Difondrem el treball de les nostres institucions i el valor dels nostres pobles i ciutats.